

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM

ODBORNÁ EVIDENCIA ZBIERKOVÝCH PREDMETOV

Odporúčania k vedeniu odbornej evidencie v múzeách

Bratislava 2022

ODBORNÁ EVIDENCIA ZBIERKOVÝCH PREDMETOV
Odporúčania k vedeniu odbornej evidencie v múzeách

Číslo: SNM-GR/429/2022-200

© Slovenské národné múzeum, 2022

Zostavil: SNM – Muzeologický kabinet

Mgr. Gregor Gardoš

Mgr. Stanislava Križanová

PhDr. Gabriela Podušelová

Vydalo: Slovenské národné múzeum, Bratislava 2022

Obsah

Predhovor

Úvod

1 Odborná evidencia zbierkových predmetov a iné odborné činnosti

1.1 Odborná evidencia – platforma pre vnútro inštitucionálnu kooperáciu

1.2 Odborná evidencia – vytvorenie základu na identifikáciu zbierkového predmetu

1.3 Odborná evidencia a akvizičná činnosť múzea – zadefinovanie základných údajov

1.4 Odborná evidencia a odborné ošetrovanie zbierkových predmetov – dopĺňanie údajov o odbornom ošetrovaní do vytvoreného evidenčného záznamu o zbierkovom predmete

1.5 Benefity odbornej evidencie pre aktivity múzejnej komunikácie

2 Odborná evidencia zbierkových predmetov – realizačné postupy

2.1 Chronologická evidencia zbierkových predmetov

2.1.1 Všeobecné zásady pre vedenie knihy prírastkov

2.1.2 Povinné údaje pre knihu prírastkov

2.2 Katalogizácia zbierkových predmetov

2.2.1 Všeobecné zásady pre katalogizáciu zbierkových predmetov

2.2.2 Rekatalogizácia zbierkových predmetov

2.2.2.1 Povinné údaje v katalogizačnom zázname zbierkového predmetu zo spoločenských vied

2.2.2.2 Povinné údaje v katalogizačnom zázname zbierkového predmetu alebo súboru z oblasti prírodných vied

Predhovor

Odborná evidencia zbierkových predmetov (ďalej aj len „odborná evidencia“) je jednou zo základných odborných činností, ktorú je múzeum povinné vykonávať. S odbornou evidenciou novonadobudnutých zbierkových predmetov je spojená rekatalogizácia záznamov skôr nadobudnutých zbierkových predmetov, pri ktorej sú odstraňované aj chyby a duplicitné záznamy.

Na Slovensku existujú špecializované informačné systémy na vedenie odbornej evidencie zbierkových predmetov, prípadne sú využívané iné programy, napr. bežne prístupné MS Excel a MS Word. Napriek tomu, že na Slovensku je dlhá tradícia vedenia odbornej evidencie, pričom povinnosť viesť túto evidenciu v elektronickej podobe majú múzeá už od roku 2009, opakovane sa vyskytujú nedostatky v jej vedení, aj pri vyplňaní základných údajov. Záznamy z odbornej evidencie sú pritom významným zdrojom informácií pre prácu zamestnancov múzea, či ako podklad pre bádateľov, a sú využívané pri všetkých činnostiach múzea.

Zákon NR SR č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a Výnos MK SR z 10. augusta 2015 č. MK-2544/2015-110/11648 o podrobnostiach vykonávania základných odborných činností v múzeách a v galériách a o evidencii predmetov kultúrnej hodnoty stanovujú podmienky na výkon odbornej evidencie zbierkových predmetov, no neurčujú metodiku tvorby príslušných povinných údajov. Tieto odporúčania sú určené odborným zamestnancom múzeí. Veríme, že budú pre nich užitočné a prispejú k skvalitneniu odbornej evidencie.

Úvod

Pôsobenie múzea ako pamäťovej a fondovej inštitúcie je postavené na téze, že existencia múzea je podmienená existenciou zbierkových predmetov, ktoré spoločne vytvárajú zbierkový fond. Odborné činnosti vykonávané v múzeách úzko súvisia so zbierkovými predmetmi. Tieto činnosti sú prepojené a výsledky každej z nich sa navzájom ovplyvňujú. Takéto ovplyvnenia sú najviditeľnejšie pri využití výsledkov odbornej evidencie zbierkových predmetov¹ (ďalej aj len „odborná evidencia“), ktoré sú nevyhnutné a ich využitie je možné vidieť napríklad pri odbornom ošetrovaní zbierkových predmetov, vedecko-výskumnej činnosti, realizácii výstavnej činnosti, edičnej činnosti a pri ostatných formách múzejnej komunikácie.

Múzeum ako fondová inštitúcia je v zmysle zákona NR SR č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o múzeách a o galériách“) povinné vykonávať základné odborné činnosti, ktorými sú nadobúdanie zbierkových predmetov, odborná evidencia zbierkových predmetov a vyradovanie zbierkových predmetov z odbornej evidencie, odborná revízia zbierkových predmetov, bezpečnosť zbierkových predmetov, odborná ochrana zbierkových predmetov, vedecko-výskumná činnosť, sprístupňovanie zbierkových predmetov a zbierok a historických objektov v správe múzea. Odborná evidencia je organicky spojená s odbornou revíziou zbierkových predmetov múzea a vyradovaním zbierkových predmetov z odbornej evidencie múzea, no žiadna zo základných odborných činností sa nerealizuje v múzeu bez výsledkov odbornej evidencie.

Odborná evidencia zbierkových predmetov je súbor procesov a postupov, ktoré je múzeum povinné vykonávať o každom zbierkovom predmete s cieľom jednoznačne identifikovať zbierkový predmet a určiť, resp. potvrdiť a rozšíriť jeho vedeckú, historickú, kultúrnu a umeleckú hodnotu. Pri vytváraní záznamov odbornej evidencie je múzeum povinné riadiť sa právnymi predpismi a zároveň zohľadňovať potreby a postupy príslušného vedného odboru, z pohľadu ktorého je zbierkový predmet odborne zhodnocovaný.

Základné podmienky výkonu odbornej evidencie určuje Výnos MK SR z 10. augusta 2015 č. MK-2544/2015-110/11648 o podrobnostiach vykonávania základných odborných činností v múzeách a v galériách a o evidencii predmetov kultúrnej hodnoty (ďalej aj len „výnos MK SR“).

Múzeum je taktiež na základe ust. zákona o múzeách a o galériách každoročne povinné v elektronickej podobe poskytovať Slovenskému národnému múzeu údaje o odbornej evidencii zbierkových predmetov do centrálnej evidencie múzejných zbierkových predmetov a poskytovať súčinnosť pri digitalizácii zbierkových predmetov.

¹ V podobe evidenčných záznamov zbierkových predmetov.

1 Odborná evidencia zbierkových predmetov a iné odborné činnosti

Odborná evidencia zbierkových predmetov je jednou zo základných odborných činností. Spolu s odborným uložením, odborným ošetrením a vedecko-výskumnou činnosťou sú súčasťou procesov teaurácie, spoluvytvárajú múzejný teaurus ako základný predpoklad pre činnosť múzea.

1.1 Odborná evidencia – platforma pre vnútro inštitucionálnu kooperáciu

Svojimi aktivitami a výsledkami zasahuje odborná evidencia zbierkových predmetov do ostatných odborných činností, pomáha ich realizovať. Prvým krokom pri vytváraní odbornej evidencie, ihneď po nadobudnutí zbierkového predmetu múzeom, je zápis zbierkového predmetu do prvostupňovej, chronologickej evidencie zbierkových predmetov. Dokladom o prvom stupni spracovania zbierkového predmetu je evidenčný záznam v knihe prírastkov. Do dvoch rokov po nadobudnutí zbierkového predmetu je múzeum povinné skatalogizovať zbierkový predmet – realizovať druhý stupeň odbornej evidencie. Druhostupňový záznam tvoria predovšetkým výsledky výskumu v podobe odborných informácií o zbierkovom predmete, čím obohacujú základné údaje uvedené v knihe prírastkov.

Odborná evidencia spolu so zbierkovými predmetmi je súčasťou vedomostného systému múzea, ktorý upravuje zhromažďovanie, poskytovanie a využívanie poznatkov a znalostí získaných odborným spracovaním a vedeckým skúmaním zbierkových predmetov. Vedomostný systém je platformou na realizáciu ostatných odborných činností.

Údaje z odbornej evidencie sú často využívané pri rôznych iných aktivitách. Napríklad, bez evidenčných záznamov nie je možné realizovať odborné revízie zbierkového fondu alebo jeho časti. Druhý stupeň odbornej evidencie je prvým krokom na ceste k odbornému zhodnocovaniu, vedeckému skúmaniu a poznaniu vedeckej a historickej výpovednej hodnoty zbierkového fondu. Z odbornej evidencie získavame povinné údaje do záznamov o odbornom ošetrení zbierkových predmetov či úradných dokladov o pohybe zbierkových predmetov. Z uvedených skutočností vyplýva, že pri realizácii každej zo základných odborných činností sú nevyhnutné údaje o zbierkovom predmete, ktoré múzeum vytvára v procesoch odbornej evidencie.

1.2 Odborná evidencia – vytvorenie základu na identifikáciu zbierkového predmetu

Pre správne porozumenie odbornej evidencie je nevyhnutné vysvetliť aj procesy, ktorými sa predmet kultúrnej hodnoty dostáva do múzea, ako sa začleňuje do múzejného teauru a ako si múzeum buduje vlastný vedomostný systém.

Zbierkový predmet je nevyhnutné popísať, odborne zhodnotiť a následne aj skúmať v súvislostiach jeho vzniku, pôvodu, použitia a pod., to znamená využiť jeho informačný potenciál. Zbierkový predmet je základným nositeľom informácií, vedeckých a kultúrnych hodnôt v múzeu. Pre tieto vlastnosti je získavaný a nadobúdaný do múzea. V múzeu zhromažďované a uchovávané zbierkové predmety sú informačné médiá, ktoré častokrát disponujú skrytými údajmi o dejinných udalostiach, obsahujú zakódovanú informáciu o svojom pôvode a histórii.

Informačná, pramenná hodnota zbierkového predmetu je rozhodujúca pre jeho tezauráciu v múzeu, umelecká a estetická hodnota je doplnkovou, no v mnohých prípadoch významnou hodnotou, aj keď pri niektorých druhoch a typoch zbierkových predmetov možno ťažko hovoriť o takýchto hodnotách. Odkryť, vyskúmať či objaviť informačný potenciál zbierkového predmetu je základnou úlohou odbornej evidencie.

Odborná evidencia zbierkových predmetov je mimoriadne dôležitá aj pre ekonomickú oblasť múzea. **Pridelené identifikátory, sú uvedené aj na dokladoch o nadobudnutí zbierkového predmetu, ako je kúpna zmluva, darovacia zmluva, zámenná zmluva či zmluva o prevode. Tieto dokazujú legálnosť držby zbierkového predmetu múzeom, sú súčasťou identifikácie majetku spravovanom múzeom.**

1.3 Odborná evidencia a akvizičná činnosť múzea – zadefinovanie základných údajov

Prvé kroky pri vytváraní evidenčného záznamu o zbierkovom predmete vykonáva múzejný kurátor ešte pred nadobudnutím predmetu kultúrnej hodnoty do múzea. Predkladá komisii na tvorbu zbierok návrh na nadobudnutie predmetu kultúrnej hodnoty ako zbierkového predmetu do múzea v podobe návrhového listu alebo dokumentačného listu, a musí vedieť posúdiť, či je predmet vhodná akvizícia pre múzeum. Presnejšie, či vyhovuje zameraniu a špecializácii múzea, či je jeho výpovedná hodnota dostatočná, či je v reštaurovateľnom stave, či bude obohatením zbierkového fondu. Pri pozitívnych odpovediach na tieto otázky pripraví kurátor podľa spôsobu nadobudnutia dokumentačný list² (ak forma nadobudnutia je vlastný výskum) alebo návrhový list³ (ak forma nadobudnutia je kúpa, dar, zámena, prevod správy).

Časť údajov, ktoré obsahuje návrhový list alebo dokumentačný list a ktoré sa dopĺňajú do záznamov vyhotovených pre potreby zasadnutia komisie na tvorbu zbierok, sú ako povinné údaje súčasťou prvostupňového záznamu odbornej evidencie. Ide o tieto údaje: názov a stručný opis zbierkového predmetu, miesto nálezu, údaje o predchádzajúcom vlastníkovi alebo správcovi, nadobúdacia hodnota vyjadrená v peniazoch, meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet navrhol na nadobudnutie alebo ktorý zbierkový predmet získal výskumom, dátum nadobudnutia, prírastkové číslo, meno,

² Výnos MK SR z 10. augusta 2015 č. MK-2544/2015-110/11648 o podrobnostiach vykonávania základných odborných činností v múzeách a v galériách a o evidencii predmetov kultúrnej hodnoty (ďalej len „výnos MK SR“), Prílohy č. 1 a 2.

³ Výnos MK SR, Prílohy č. 3 a 4.

priezvisko a podpis odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet prevzal do depozitára a dátum prevzatia.⁴

Odborná evidencia zbierkových predmetov sa vykonáva v dvoch stupňoch. Prvým stupňom je chronologická evidencia zbierkových predmetov, záznamy ktorej sa vedú v knihe prírastkov.⁵ Druhým stupňom odbornej evidencie je katalogizácia zbierkových predmetov. Časť údajov o zbierkovom predmete, vytvorených v prvostupňovej evidencii sa prenáša do druhostupňovej evidencie.

Najdôležitejším údajom, ktorý je v procese nadobudnutia pridelený zbierkovému predmetu, je prírastkové číslo. Tento identifikačný údaj by sa nikdy nemal zmeniť. Zostáva zbierkovému predmetu natrvalo až do vyradenia predmetu z odbornej evidencie. Po vyradení je toto prírastkové číslo „mŕtvym číslom“, ktoré už v múzeu nie je možné použiť, napr. zapísať pod toto prírastkové číslo iný zbierkový predmet.

1.4 Odborná evidencia a odborné ošetrovanie zbierkových predmetov – dopĺňanie údajov o odbornom ošetrovaní do vytvoreného evidenčného záznamu o zbierkovom predmete

Múzeum v rámci tezurácie zbierkového predmetu vykonáva viacero činností, ktoré sú potrebné na zachovanie zbierkového predmetu a zároveň sú tieto činnosti vo vzájomnej interakcii. K týmto činnostiam patrí aj odborné ošetrovanie zbierkového predmetu,⁶ ktoré vykonávajú odborníci – reštaurátori, konzervátori a preparátori.

Uvedení odborníci sú zapájaní už do procesu nadobúdania zbierkového predmetu – vyjadrujú sa k aktuálnemu fyzickému stavu zbierkového predmetu, ako aj k tomu, či je zbierkový predmet možné odborne ošetriť. Často následne zabezpečujú aj základné ošetrovanie zbierkového predmetu, ktoré sa vykoná ihneď po jeho nadobudnutí. Zároveň ich odborné znalosti a skúsenosti môžu napomôcť pri odbornom zhodnotení zbierkového predmetu. Mnohokrát sú reštaurátori zapojení do vedecko-výskumných úloh, ktoré riešia otázky spojené s rekatalogizáciou zbierkového predmetu.

Odborníci na odborné ošetrovanie zbierkového predmetu sú nápomocní aj pri odbornom uložení zbierkového predmetu. Spravidla majú bohaté poznatky, preto sú často účastní na stanovovaní optimálnych klimatických podmienok v depozitároch alebo v expozičných a výstavných priestoroch múzea.

Odborné ošetrovanie zbierkového predmetu sa vykonáva v súčinnosti kurátora, ktorý má predmet v odbornej správe, spravidla vyberá predmet na odborné ošetrovanie a spracováva návrh na jeho odborné ošetrovanie, a konzervátora alebo reštaurátora, s ktorými kurátor návrh konzultuje.⁷ V návrhoch na odborné ošetrovanie zbierkového predmetu sú na identifikáciu zbierkového predmetu použité údaje z katalogizačného záznamu

⁴ Výnos MK SR, Príloha č. 8.

⁵ Zákon NR SR č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o múzeách a o galériách“).

⁶ § 12 zákon o múzeách a o galériách.

⁷ Pozri výnos MK SR, Príloha č. 20 a 22.

zbierkového predmetu. Každý návrh má pridelený vlastné číslo, ktoré je zložené z poradového čísla a roku, kedy bolo odborné ošetrenie vykonané. **Po vykonaní odborného ošetrenia odborný zamestnanec, ktorý odborné ošetrenie vykonal, vypracuje záznam o odbornom ošetrení⁸.** Ak bol zbierkový predmet z oblasti prírodných vied napr. zoologický preparát, odborne preparovaný a na zbierkovom predmete boli vykonané zásadné zásahy, ktoré zmenili charakter a podobu zbierkového predmetu, napr. typ konzervačnej tekutiny, zmena preparátu z kože zvierat'a alebo tekutinového preparátu na dermoplastický preparát, o preparovaní sa vykoná záznam.⁹

Zbierkový predmet možno vydať z depozitára len po jeho skatalogizovaní a vytvorení jeho aktuálneho digitálneho obrazového záznamu, ak došlo k zmene fyzického stavu zbierkového predmetu. Ak ide o zbierkový predmet z oblasti prírodných vied, aktuálny digitálny obrazový záznam sa vyhotoví, ak o tom rozhodol štatutárny orgán alebo iná osoba písomne poverená štatutárnym orgánom.

Všetky informácie o odbornom ošetrení zbierkových predmetov sa zaznamenávajú v odbornej evidencii. Súčasťou odbornej evidencie zbierkových predmetov sú všetky návrhy na odborné ošetrenie zbierkového predmetu, ako aj záznamy o odbornom ošetrení zbierkového predmetu.

1.5 Benefity odbornej evidencie pre aktivity múzejnej komunikácie

Na procesy tezurácie priamo nadväzujú aktivity múzejnej komunikácie, ktorých cieľom a úlohou je predovšetkým prezentovať zbierkové predmety ako informačné médiá na poznávanie javov a skutočností. V procesoch múzejnej komunikácie sa využívajú rozličné formy a metódy prezentácie. Základnou formou sú expozície, ktoré obsahovo vychádzajú zo skladby zbierkového fondu. Obsahovo sú expozície často dopĺňované výstavami, ktoré prezentujú a približujú spravidla jeden konkrétny problém, dejinnú udalosť či historickú osobnosť. Zároveň výstava, ak jej základ tvoria zbierkové predmety zo zbierkového fondu múzea, rozširuje obraz o obsahovej sklade zbierkového fondu. Na expozície a výstavy nadväzujú odborné a vzdelávacie aktivity, ako sú lektoráty, kurátorské výklady, prednášky, vyučovacie hodiny pre rozličné stupne škôl a pod., a ďalšie prezentačné činnosti.

Pri tvorbe a realizácii expozície, výstavy, ako aj väčšiny ostatných kultúrno-vzdelávacích aktivít, ktoré tvoria pomerne široký diapazón produktov múzejnej komunikácie, je platformou, na ktorej sú vybudované tieto aktivity, zbierkový predmet, respektíve vedomostný systém múzea. Percipient môže mať estetický zážitok, napr. z výstavy diel vizuálneho umenia, no bez akýchkoľvek ďalších informácií, napr. o tvorcoch diel a ich tvorbe, zostalo niečo nedopovedané, nevyslovené. Aby mohol návštevník naplno vnímať obsah výstavy, expozície, je potrebné, aby zbierkový predmet „prehovoril“. Toto sa deje v procesoch odbornej evidencie, vytvárania evidenčných záznamov o zbierkových predmetoch, najmä pri katalogizácii zbierkových predmetov.

⁸ Výnos MK SR, Príloha č. 23.

⁹ Výnos MK SR, Príloha č. 24.

Počas katalogizácie zbierkového predmetu kurátor skúma a hodnotí zbierkový predmet ako prameň, ktorý je dokumentom doby svojho vzniku, dokladom o kultúrnom, hospodárskom a sociálnom vývoji spoločnosti, stave a vývoji prírody, úrovni všeobecného poznania. Kurátor pritom často kooperuje s ostatnými odborníkmi v múzeu, najmä reštaurátormi a konzervátormi. Zaraďuje zbierkový predmet do dejinných súvislostí jeho vzniku, odborne zhodnocuje a vedecky skúma zbierkový predmet v časovo-priestorových súvislostiach. Určuje dobu jeho vzniku, pátra po jeho výrobcovi, skúma výrobné postupy, pomocou ktorých bol vyrobený, porovnáva zbierkový predmet s ostatnými artefaktmi z čias jeho vzniku, skúma pokroky a zmeny vo výrobných postupoch, zmeny tvarov, využitia. Tieto údaje následne posudzuje a hodnotí aj z pohľadu celkového pokroku rozvoju výroby, vedy, techniky, umenia, vplyvov spoločensko-filozofického myslenia. To znamená, že **kurátor skúma a hodnotí zbierkový predmet ako produkt istej historicko-spoločenskej etapy vývoja v kontexte jej ideovo-politických názorov. Až po odbornom zhodnutí a vedeckom skúmaní, po tom, čo kurátor pomohol zbierkovému predmetu „prehovoriť“, je možné zbierkový predmet prezentovať spôsobmi, metódami a prostriedkami, ktoré poskytujú špecifické metódy múzejnej komunikácie, zamerané na čo najväčšiu mieru využitia jeho výpovednej hodnoty.** Bez vytvorenia evidenčných záznamov odbornej evidencie je veľmi problematické, skoro nemožné, vytvárať expozície či výstavy, vrátane napr. katalógov k výstavám či iných tlačovín, v ktorých múzeá prezentujú zbierkové fondy.

Široké využitie výsledkov odbornej evidencie v múzeu, podmienenosť a vzájomné dopĺňanie základných odborných činností v plnej šírke potvrdzujú, že odborná evidencia nie je samoúčelná, že sa nerobí len preto, že to prikazujú právne predpisy, ale je nevyhnutná, aby múzeum plnilo svoje funkcie. Odborná evidencia zbierkových predmetov je integrálnou súčasťou odbornej správy zbierkových predmetov, pričom jej kvalita má veľký vplyv na ostatné činnosti odbornej správy.

Desaťročia trvajúce úsilie múzejníkov vytvoriť spoločné pravidlá a spoločné kritériá hodnotenia zbierkového predmetu, našlo svoje vyjadrenie v povinných údajoch pre vykonávanie odbornej evidencie. Vytvorenie spoločných pravidiel, dohoda na povinných údajoch umožňujú využívať výsledky odbornej evidencie zbierkových predmetov bez ohľadu na to, kde boli evidenčné záznamy vytvorené. Zároveň je možné vytvárať aj centrálnu evidenciu múzejných zbierok.

2 Odborná evidencia zbierkových predmetov – realizačné postupy

Odborná evidencia zbierkových predmetov je realizovaná prostredníctvom právne určených postupov, ktoré vykonávajú odborní zamestnanci múzea. Základné údaje o zbierkovom predmete múzeum vytvára už v procese jeho nadobúdania.

Časť údajov je spojená priamo s nadobudnutím zbierkového predmetu do múzea: názov a stručný opis zbierkového predmetu, dátum nadobudnutia, miesto nálezu, nadobúdaciú hodnotu vyjadrenú v peniazoch, spôsob nadobudnutia, názov a číslo dokladu o nadobudnutí, identifikačné údaje o predchádzajúcom vlastníkovi alebo správcovi, meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet navrhol na nadobudnutie alebo ktorý zbierkový predmet získal výskumom.

Druhú skupinu údajov tvoria údaje spojené s tezuráciou zbierkového predmetu a údaje získané pri katalogizácii zbierkového predmetu: prírastkové číslo, evidenčné číslo, dátum vzniku, meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý prevzal zbierkový predmet do zbierky, meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet prevzal do depozitára a dátum prevzatia, meno, priezvisko odborného zamestnanca, ktorý je aktuálne zodpovedný za trvalé odborné uloženie zbierkového predmetu v depozitári, miesto trvalého umiestnenia, záznam o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie.

Odborná evidencia sa vedie povinne elektronicky. Jazykom katalogizácie je slovenský jazyk a je potrebné dodržiavať pravidlá slovenského jazyka.

2.1 Chronologická evidencia zbierkových predmetov

2.1.1 Všeobecné zásady pre vedenie knihy prírastkov

- Zbierkový predmet sa bezodkladne po nadobudnutí prostredníctvom chronologickej (prvostupňovej) evidencie zapíše do odbornej evidencie zbierkových predmetov, teda po zasadnutí komisie na tvorbu zbierok a odsúhlasení nadobudnutia predmetu kultúrnej hodnoty ako zbierkového predmetu štatutárnym zástupcom múzea.
- **Chronologická evidencia sa vedie v knihe prírastkov.** Záznam v knihe prírastkov je dokladom o správe alebo vlastníctve zbierkového predmetu múzeom, ako aj o prvostupňovom spracovaní zbierkového predmetu v chronologickej evidencii¹⁰. Záznamy chronologickej evidencie nahrádzajú účtovnú evidenciu, pretože ich súčasťou sú údaje o majetkovoprávných dokladoch k nadobudnutému zbierkovému predmetu – napr. číslo darovacej zmluvy, kúpnej zmluvy, zmluvy o zámene, zmluvy o prevode správy majetku a nálezové správy z výskumov. Zbierkové predmety zapísané v odbornej evidencii sa nezapisujú do účtovnej evidencie múzea.
- Múzeum spravidla vedie len jednu knihu prírastkov.
- Ak múzeum spravuje mimoriadne rozsiahly, tematicky špecializovaný alebo

¹⁰ Výnos MK SR, ods. 4 § 3.

diferencovaný zbierkový fond, môže na základe súhlasu štatutárneho orgánu alebo inej osoby písomne poverenej štatutárnym orgánom, viesť väčší počet kníh prírastkov. Pre každú knihu prírastkov sa však stanoví jedinečný rozlišovací alfabetický znak, ktorý je trvalou súčasťou každého prírastkového čísla zbierkového predmetu zapísaného v príslušnej knihe prírastkov.¹¹

- Na titulnej strane knihy prírastkov je uvedený dátum založenia knihy, odtlačok pečiatky múzea a podpis štatutárneho zástupcu alebo inej štatutárom písomne poverenej osoby.
- Záznamy v knihe prírastkov sa vedú chronologicky. Každý rok sa začínajú zápisy v knihe prírastkov od jednotky.
- **O každom zbierkovom predmete alebo súbore predmetov sa vytvorí samostatný záznam, je mu pridelené jedinečné prírastkové číslo, ktoré je jeho základným a trvalým identifikačným znakom.**
- Každoročne k 31. 12. sa vykoná tlač záznamov z knihy prírastkov za príslušný kalendárny rok a ten sa pripojí k tlačovým výstupom z predchádzajúcich rokov (ak sú). Za posledným zápisom po uzatvorení knihy prírastkov za daný rok sa uvedú tieto údaje:
 - dátum, kedy bol príslušný kalendárny rok uzatvorený,
 - meno, priezvisko a podpis odborného zamestnanca, ktorý kalendárny rok uzatvoril,
 - počet prírastkových čísiel,
 - počet kusov zbierkových predmetov,
 - celková nadobúdacia hodnota vyjadrená v peniazoch,
 - meno, priezvisko a podpis zamestnanca, ktorý vykonal tlač,
 - **meno, priezvisko a podpis štatutárneho orgánu alebo inej osoby písomne poverenej štatutárnym orgánom a odtlačok pečiatky múzea.**¹²

Uzatvárací zápis sa vykoná aj v prípade, ak múzeum nemá v danom roku prírastky. Tlačový výstup má jednotlivé strany príbežne očíslované.

- Ak múzeum nadobudlo zbierkový predmet, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou a je zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu vedenom Pamiatkovým úradom SR, zapíše tento predmet aj do odbornej evidencie.
- Zbierkový predmet sa do depozitára ukladá až po zaevidovaní a odbornom ošetrení. Premiestniť zbierkový predmet z depozitára je možné až po jeho skatalogizovaní a vytvorení jeho obrazového záznamu.
- Ak je to nevyhnutné, je možné v knihe prírastkov vykonať dodatočné opravy, pričom sa vždy uvedie meno a priezvisko zamestnanca, ktorý opravu vykonal, dátum opravy a dôvod vykonania opravy.¹³ Prírastkové číslo zbierkového predmetu sa nemení. Výnimkou sú len prípady zásadného pochybenia pri tvorbe čísla alebo doplnenie čísla pri prepise starších záznamov do elektronickej odbornej evidencie (napr. 1976/00001).
- Chronologickú evidenciu vedie dokumentátor alebo iný zamestnanec múzea, poverený štatutárnym orgánom múzea.

¹¹ Výnos MK SR, ods. 9 § 3.

¹² Výnos MK SR, ods. 10 § 3.

¹³ Výnos MK SR.

2.1.2 Povinné údaje pre knihu prírastkov

Povinné údaje, pre knihu prírastkov stanovuje príloha č. 8 k výnosu MK SR. Sú to tieto údaje:

a) prírastkové číslo

Ide o trvalý základný identifikačný znak zbierkového predmetu, ktorým je zbierkový predmet označený bezprostredne po nadobudnutí a vykonaní zápisu do knihy prírastkov. Toto číslo je jedinečné a predstavuje akési „rodné číslo“ zbierkového predmetu. Právna norma stanovuje presný tvar prírastkového čísla, a to *rok zápisu do knihy prírastkov lomený poradovým číslom zbierkového predmetu v danom roku*. Poradové čísla v danom kalendárnom roku tvoria samostatný vzostupný rad začínajúci od čísla jeden.¹⁴ Pod jedno prírastkové číslo sa spravidla zapisuje jeden zbierkový predmet. Pod jedno prírastkové číslo je možné zapísať aj funkčne spätý celok alebo súbor, ktorý tvorí množstvo samostatných častí, predmetov, nálezov. Pod pojem „funkčne spätý súbor“ možno zaradiť napr. čajový servis, nálezy z jednej sondy alebo vrstvy pri archeologickom alebo inom výskume, pozostalosť po významnej osobnosti, predmet zložený z viacerých odnímateľných častí, topánky alebo iná párová obuv alebo odev a pod. (*Napríklad: 2021/00123*)

b) evidenčné číslo

Evidenčné číslo je jedinečný údaj, ktorým sa označí zbierkový predmet, po vykonaní jeho odbornej katalogizácie. Do knihy prírastkov sa evidenčné číslo zapisuje dodatočne po skatalogizovaní zbierkového predmetu.

O tvorbe evidenčného čísla bližšie pri povinných údajoch katalogizačného záznamu.

c) názov a stručný opis zbierkového predmetu

Pomenovanie zbierkového predmetu, ktorý je spravidla stanovené na návrh kurátora už na zasadnutí komisie na tvorbu zbierok, rešpektuje platné pravidlá slovenského jazyka. Ak je to autorský názov zbierkového predmetu (napríklad názov literárneho alebo výtvarného diela), odporúča sa na konci autorského názvu uviesť doplňujúcu informáciu v podobe kvalifikátora zapísaného v okrúhlych zátvorkách. (*Napríklad: Martin Benka, Na pole [obraz – olej na plátne], alebo Milo Urban, Živý bič [román]*)

Pri odbornej evidencii zbierkových predmetov z oblasti prírodných vied je možné uviesť názov aj v latinskom jazyku vychádzajúci z taxonomického slovníka. Do zátvorky za názov zbierkového predmetu je potrebné uviesť názov taxonomického slovníka. Slovenský ekvivalent sa uvedie do ďalších polí elektronického formulára. (*Napríklad: Perca fliviatilis [Linnaeus, 1758]*)

Súčasťou tohto povinného údajja je jasný a stručný opis zbierkového predmetu, ktorý vystihuje jeho základné identifikačné znaky. Opis v knihe prírastkov môže byť totožný s opisom predmetu kultúrnej hodnoty, ako ho kurátor predložil komisii na tvorbu zbierok pri posudzovaní nadobudnutia predmetu do zbierkového fondu múzea.

¹⁴ Výnos MK SR, ods. 4 § 3.

d) dátum vzniku

Časový údaj o začiatku existencie zbierkového predmetu, o čase jeho vytvorenia, vzniku. Tento údaj v knihe prírastkov je možné zapísať len rámcovo, približne. Presné určenie doby vzniku zvyčajne podlieha odbornému a vedeckému výskumu zbierkového predmetu, spravidla sa spresňuje v procese katalogizácie a zapisuje sa v katalogizačnom zázname. (*Napríklad: dátum vzniku: 17. storočie*)

e) počet kusov

Číselné vyjadrenie počtu kusov samostatných zbierkových predmetov, ktoré sú v knihe prírastkov zapísané pod jedným prírastkovým číslom. (*Napríklad: keramická váza – počet kusov: 1; pár topánok – počet kusov 2; čajová súprava – počet kusov: 17*)

f) miesto nálezu

Ak bol zbierkový predmet nadobudnutý vlastným výskumom, uvádza sa v zázname knihy prírastkov miesto nálezu. Popri geografickom názve obce je možné uviesť aj miestny chotárný názov. (*Napríklad: miesto nálezu: Šúr, alebo Stupava – Horný val*)

Ak zbierkový predmet nebol získaný vlastným výskumom, je potrebné do záznamu knihy prírastkov uviesť informáciu, že tento údaj sa nevykazuje.

g) dátum nadobudnutia

Časový údaj o nadobudnutí zbierkového predmetu do múzea. Ide o dátum, kedy štatutárny orgán múzea odsúhlasil nadobudnutie zbierkových predmetov do múzea, prípadne dátum nadobudnutia účinnosti príslušného dokladu o nadobudnutí, v závislosti od časovej následnosti, ak sa stali obe. (*Napríklad: dátum nadobudnutia: 07. 08. 2021*)

h) nadobúdacia hodnota vyjadrená v peniazoch

Odborný odhad hodnoty zbierkového predmetu vykonáva komisia na tvorbu zbierok pri nadobúdaní predmetu kultúrnej hodnoty ako zbierkového predmetu. Okrem nadobúdacej hodnoty odporúčame v zázname uvádzať a priebežne aktualizovať aj iné hodnoty zbierkového predmetu, napr. kúpna, poistná. (*Napríklad: nadobúdacia hodnota: 1 000 €*)

i) spôsob nadobudnutia

Predmet kultúrnej hodnoty ako zbierkový predmet je možné do múzea nadobudnúť:

- kúpou,
- darom,
- vlastným výskumom,
- prevodom správy
- zámenou s iným múzeom¹⁵.

j) názov a číslo dokladu o nadobudnutí

Tvar a číslo dokladu o nadobudnutí je dané zvyklosťami konkrétneho múzea, prípadne interným predpisom. Zapisuje sa názov a číslo úradného dokladu, ktorý odkazuje na spôsob nadobudnutia zbierkového predmetu:

- pri nadobudnutí zbierkového predmetu *kúpou* je to *kúpna zmluva*
- pri nadobudnutí zbierkového predmetu *darom* je to *darovacia zmluva*

¹⁵ § 9 ods. 6 zákona o múzeách a o galériách.

- pri nadobudnutí zbierkového predmetu *vlastným výskumom* je to *správa z výskumu*
- pri nadobudnutí zbierkového predmetu *prevodom správy* je to *zmluva o prevode správy*
- pri nadobudnutí zbierkového predmetu *zámenou s iným múzeom* je to *zámenná zmluva*

Ak to informačný systém umožňuje, odporúčame priložiť k záznamu kópiu dokladu o nadobudnutí. (*Napríklad: kúpna zmluva č. SNM-MČK-KZ-2021/5*)

k) identifikačné údaje o predchádzajúcom vlastníkovi alebo správcovi

Súhrn základných identifikačných údajov o predchádzajúcom vlastníkovi alebo správcovi predmetu kultúrnej hodnoty, ktorý sa stal zbierkovým predmetom. Pri fyzických osobách je to najmä meno, priezvisko a adresa, pri právnických osobách je to názov právnickej osoby, od ktorej bol zbierkový predmet získaný, adresa, prípadne IČO organizácie. (*Napríklad: predchádzajúci vlastník: Smutná, Alžbeta, Nová ul., č. 1, 800 00 Bratislava, alebo Základná škola sv. Uršule, Karol Velký, riaditeľ, Medená 23, 800 00 Bratislava*)

l) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet navrhol na nadobudnutie alebo ktorý zbierkový predmet získal výskumom

Ak bol zbierkový predmet nadobudnutý kúpou, darom, prevodom správy a zámenou s iným múzeom, v knihe prírastkov sa zapisuje údaj navrhol na nadobudnutie. (*Napríklad: navrhol na nadobudnutie: Petrik, Maroš*)

V prípade, že bol zbierkový predmet nadobudnutý vlastným výskumom, v knihe prírastkov sa zapisuje údaj získal výskumom. (*Napríklad: získal výskumom: Áprádyi, Zóltán*)

m) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý prevzal zbierkový predmet do zbierky

Základné identifikačné údaje (meno, priezvisko) odborného zamestnanca – kurátora, ktorý zbierkový predmet prevzal do konkrétnej zbierky múzea, zaradil zbierkový predmet do odborného katalógu. Kurátor odborne spravuje danú zbierku, dopĺňa zbierku novými akvizíciami, odborne hodnotí a vedecky skúma zbierku ako celok, ako aj solitéry, jednotlivé zbierkové predmety. (*Napríklad: prevzal do zbierky: Mlčúch, Ján*)

n) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý prevzal zbierkový predmet do depozitára a dátum prevzatia

Základné identifikačné údaje odborného zamestnanca múzea – kustóda, ktorý prevzal po nadobudnutí zbierkový predmet do depozitára múzea. Kustód zabezpečuje správu depozitára, vydáva a preberá zbierkové predmety, vedie evidenciu pohybu zbierkových predmetov, dohliada na stav klimatických ukazovateľov v depozitári (teplota, vlhkosť, svetelnosť, prašnosť). (*Napríklad: prevzal do depozitára: Mlčúch, Ján*)

Dátum prevzatia do depozitára je časový údaj zaznamenávajúci uloženie zbierkového predmetu po jeho nadobudnutí v depozitári múzea. (*Napríklad: dátum prevzatia do depozitára: 05. 08. 2021*)

o) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý je aktuálne zodpovedný za trvalé odborné uloženie zbierkového predmetu v depozitári

Základné identifikačné údaje odborného zamestnanca múzea – kustóda, ktorý je aktuálne zodpovedný za trvalé odborné uloženie zbierkového predmetu v depozitári. (*Napríklad: aktuálne zodpovedný za trvalé odborné uloženie zbierkového predmetu v depozitári: Mlčúch, Ján*)

p) miesto trvalého umiestnenia

Zaznamenanie konkrétneho depozitárneho priestoru múzea a presné miesto uloženia v ňom, v ktorom má zbierkový predmet určené svoje trvalé uloženie. (*Napríklad: miesto trvalého umiestnenia: depozitár drotárstva, skriňa S, polica 3*)

q) záznam o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie

Zbierkový predmet možno z odbornej evidencie z týchto dôvodov:

- zničenia
- odcudzenia
- trvalého vývozu
- zámeny,
- ak zbierkový predmet nezodpovedá profilácii a špecializácii múzea alebo galérie a nezhodnocuje ich zbierkový fond
- vydania oprávnenej osobe podľa osobitného predpisu.¹⁶

Zápis informácie o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie múzea sa vykoná až po ukončení všetkých administratívnych úkonov spojených s vyradením zbierkového predmetu z odbornej evidencie múzea. Zápis musí obsahovať najmä tieto údaje: dátum vyradenia, dôvod vyradenia a číslo dokumentácie k vyradeniu z registratúry múzea.

V prípade, že zbierkový predmet nebol vyradený z odbornej evidencie múzea, v zázname o zbierkovom predmete musí byť táto skutočnosť uvedená.

Ak to informačný systém umožňuje, odporúčame priložiť k záznamu kópiu dokladu o vyradení.

r) poznámky

Do poznámok sa zapisujú všetky ďalšie doplňujúce údaje, napríklad informácie o dodatočných opravách v elektronickej knihe prírastkov. (*Napríklad: Dňa 17. 03. 2022 opravila dokumentátorka múzea Ing. Zuzana Veselá chybné uvedení počet kusov zbierkového predmetu.*)

2.2 Katalógizácia zbierkových predmetov

Katalógizácia zbierkových predmetov je proces odborného zhodnocovania zbierkových predmetov, pri ktorom sú podľa vopred daných pravidiel vyplňané údaje o pôvode, vzniku, materiálom zložení, výrobe, zhotovení, vytvorení zbierkového predmetu, jeho autorovi, ak je

¹⁶ Pozri ods. 8 § 10 až 13 zákona o múzeách a o galériách, pozri tiež § 5 výnosu MK SR.

známy. Tieto aktivity sú súčasťou vytvárania vedomostného systému múzea, ktoré pretvárajú zbierkový predmet na prameň poznania nielen samotného predmetu, ale aj doby a miesta jeho vzniku. Odhaľujú tým informačný potenciál zbierkových predmetov. Procesy odborného zhodnocovania zbierkového predmetu sú prípravou a východiskom pre vedecko-výskumnú činnosť. **V rámci procesov odborného zhodnocovania sa mení zbierkový predmet ako dokument doby na prameň jej poznávania.**

Zbierkový predmet pri prvom kontakte s vnímateľom bez odbornej prípravy a vedomostí z daného odboru nie je na prvý pohľad „čitateľný“ ako pramenný materiál. Z uvedeného dôvodu vstupuje do procesu jeho interpretácie a využitia jeho informačného potenciálu ako medzičlánok subjektívny faktor – jedinec interpretujúci zbierkový predmet a posúvajúci jeho výpovednú hodnotu o minulosti ostatným. V podmienkach múzejnej práce je to kurátor, ktorý pracuje so zbierkovým predmetom v kontexte vlastného poznania.

2.2.1 Všeobecné zásady pre katalogizáciu zbierkových predmetov

- Katalogizáciu zbierkových predmetov, druhý stupeň odbornej evidencie, vykonáva kurátor vyhotovením katalogizačných záznamov zbierkových predmetov.
- Katalogizáciu zbierkového predmetu nie je možné vykonať bez vytvorenia prvostupňového záznamu v chronologickej evidencii.
- Každý zbierkový predmet je pri katalogizácii označený jedinečným evidenčným číslom. Ak je katalogizovaný súbor zbierkových predmetov v prvostupňovej evidencii zapísaný pod jedným prírastkovým číslom, pri katalogizácii takéhoto súboru sa spracuje o každom jednotlivom kuse súboru samostatný katalogizačný záznam s jedinečným evidenčným číslom¹⁷. Ak ide o súbor z oblasti prírodných vied, spracuje sa o súbore jeden katalogizačný záznam so samostatným evidenčným číslom.
- Katalogizačné záznamy sa zatrieďujú do odborných katalógov podľa príslušných vedných odborov. V odborných katalógoch sú katalogizačné záznamy zoradené v súvislých číselných radoch odlíšených alfabetickými znakmi.¹⁸
- Rozsah údajov o zbierkovom predmete v katalogizačnom zázname z oblasti spoločenských vied a rozsah údajov o zbierkovom predmete alebo súbore z oblasti prírodných vied stanovujú právne predpisy.¹⁹
- Katalogizačný záznam je možné dopĺňať a upravovať, pričom trvalo nemenné zostáva prírastkové číslo a evidenčné číslo. Ak kurátor opravuje a dopĺňa iné povinné údaje, je povinný do poznámky uviesť dátum, meno a priezvisko kurátora, ktorý editáciu záznamu vykonal.²⁰
- Katalogizácia zbierkového predmetu sa musí vykonať do dvoch rokov od nadobudnutia zbierkového predmetu múzeom.²¹

¹⁷ Pozri ods. 6 § 4 výnosu MK SR.

¹⁸ Pozri ods. 7 § 4 výnosu MK SR.

¹⁹ Pozri výnos MK SR, Príloha č. 10 a 11, a tiež 12.

²⁰ Pozri ods. 10 § 4 výnosu MK SR.

²¹ Ods. 4 § 10 zákona o múzeách a o galériách.

2.2.2 Rekatalogizácia zbierkových predmetov

Odborná evidencia zbierkových predmetov sa vykonáva už niekoľko desaťročí. Počas tohto dlhého obdobia sa kreovali povinné údaje, slúžiace na odborný opis zbierkového predmetu. Údaje na katalogizačných záznamoch odrážajú nielen stav a hĺbku právnej úpravy odbornej evidencie, ale sú aj obrazom poznania skúmanej problematiky z pohľadu vednej disciplíny, ktorej metódy boli použité na spracovanie katalogizačného záznamu. S prihliadnutím na skutočnosť, že žiadna vedná disciplína nemá všetky postuláty nemenné a raz a navždy dané, je nevyhnutné rozvoj vedeckého poznania a z toho plynúce názorové posuny implementovať aj do vytvárania katalogizačných záznamov. Názorové posuny, v niektorých prípadoch vedúce k radikálnej zmene celkového hodnotenia zbierkového predmetu (kópia či originál), sú podmienené aj čoraz väčšou mierou interdisciplinarity pri odbornom zhodnocovaní a najmä vedeckom skúmaní zbierkového predmetu či zbierky. Tu zohráva mimoriadne významnú úlohu aplikovanie moderných a progresívnych technológií, napr. skúmanie materiálového zloženia zbierkových predmetov či uplatňovanie genetiky pri popisovaní zbierkových predmetov zo zoológie a botaniky. Na riešenie interdisciplinárnych vedecko-výskumných úloh sa spravidla zúčastňuje aj kurátor múzea. Jeho úlohou je zabezpečiť aj zaznamenanie nových poznatkov z výskumov v katalogizačných záznamoch.

Osobnosť kurátora je najdôležitejším faktorom, ktorý rozhoduje o kvalite, odbornosti a vedeckosti katalogizačného záznamu. V osobe kurátora sa spája stav právnej úpravy odbornej evidencie s úrovňou poznania vedného odboru, ktorého metódy a postupy sú použité pri katalogizácii zbierkového predmetu. Nemalú úlohu zohráva aj vzdelanostná a odborná úroveň samotného kurátora, jeho profesionálny prístup k vytváraniu katalogizačných záznamov pri uplatňovaní nepísaných zásad katalogizácie.

Údaje, ktoré sú uvedené v katalogizačnom zázname, sa s odstupom času môžu stať neaktuálne, neúplne, odborne prekonané. Ak dátum vyhotovenia katalogizačného záznamu hovorí, že zbierkový predmet bol katalogizovaný pred pár desaťročiami, znamená to, že informácie, obsiahnuté v katalogizačnom zázname odrážajú úroveň vtedajšieho poznania. Dátum je signálom k tomu, aby sa kurátor pozrel na záznam kriticky, aplikoval najnovšie vedecké poznatky, prípadne konzultoval tam uvedené údaje s kolegom, či urobil komparáciu s údajmi iných kolegov o podobných zbierkových predmetov. Kritickosť vo vzťahu k uvedeným informáciám by nemala byť dôvodom na spochybňovanie odbornosti starších kolegov – údaje boli determinované dobovým poznaním, ktoré sa za desaťročia mohlo zmeniť. Napriek rešpektu k predchádzajúcim generáciám, je potrebné pristúpiť k úprave katalogizačných záznamov, ak kurátor zbierky zistí, že informácie v katalogizačnom zázname sú odborne nesprávne, nepresné a nedostatočné.

Rekatalogizácia zbierkových predmetov je proces realizovaný kurátorom zbierky, ktorý na základe súčasných poznatkov koriguje údaje o zbierkovom predmete. Ide spravidla o úpravy pri odbornom opise zbierkového predmetu, datovaní či miesta vzniku. Ak kurátor vykoná takúto zmenu, uvedie v poznámku „zmenu vykonal, meno a priezvisko a dátum zmeny“. S doplňovaním údajov do katalogizačného záznamu, úpravou údajov a informácií

tam obsiahnutých, teda rekatalogizáciou, rátajú aj právne predpisy, ktoré stanovujú postup, ako doplniť, resp. zmeniť údaje. Optimálnou príležitosťou pre rekatalogizáciu zbierkových predmetov je prepis údajov z katalogizačných záznamov vedených na listinných katalogizačných lístkoch.

2.2.2.1 Povinné údaje v katalogizačnom zázname zbierkového predmetu zo spoločenských vied

a) názov múzea

Oficiálny názov múzea, ktoré má zbierkový predmet v správe alebo vo vlastníctve. Zapisuje sa názov múzea uvedený v základnom dokumente. (*Napríklad: Vihorlatské múzeum v Humennom*)

b) názov zbierkového predmetu

Pomenovanie zbierkového predmetu pochádzajúce z návrhu na nadobudnutie, rešpektuje platné pravidlá slovenského jazyka.

V prípade, že ide autorský názov zbierkového predmetu (napríklad názov literárneho alebo výtvarného diela), je možné na konci autorského názvu uviesť doplňujúcu informáciu v podobe kvalifikátora zapísaného v okrúhlych zátvorkách. (*Napríklad: Martin Benka, Na pole (obraz – olej na plátne), alebo Milo Urban, Živý bič (román)*)

c) prírastkové číslo

Prírastkové číslo je základný identifikačný znak zbierkového predmetu, ktorým je zbierkový predmet označený bezprostredne po nadobudnutí a zápise do knihy prírastkov. Toto číslo je jedinečné a trvalé (akési „rodné číslo“ zbierkového predmetu), zložené z roku nadobudnutia zbierkového predmetu lomeného poradovým číslom v danom roku. (*Napríklad: 2021/01234*)

d) evidenčné číslo

Evidenčné číslo je jedinečný údaj, ktorým je zbierkový predmet označený pri druhostupňovom spracovaní – vytvorení katalogizačného záznamu. Tvar evidenčného čísla sa skladá z rozlišovacieho alfabetickeho znaku podľa zaradenia spracovávaného zbierkového predmetu do konkrétneho odborného katalógu podľa interného členenia zbierkového fondu múzea a poradového čísla. Spôsob členenia zbierkového fondu je stanovený interným metodickým pokynom alebo príkazom, ktorý vydá štatutárny orgán múzea na základe návrhov kurátorov a kustódov múzea. Je pre zamestnancov múzea záväzná. (*Napríklad: E 0001*)

Príklady interného členenia zbierkového fondu múzea:

- *d-a) regionálne múzeum – spravuje zbierkové predmety z prírodných vied (najmä botanika, zoológia), zo spoločensko-vedných disciplín (archeológia, všeobecná história, etnografia, umelecká história)*
- *Pridelené rozlišovacie alfabeticke znaky v evidenčnom čísle:*
- *botanika – B*
- *zoológia – Z*

- *archeológia – A*
- *všeobecná história – H*
- *etnografia – E*
- *umelecká história – UH*
- *d-b)špecializované technické múzeum spravuje zbierky z oblasti vedy, techniky a dopravy*
- *astronómia – A*
- *geografia – G*
- *banská technika – B*
- *doprava automobilová – DA*
- *doprava železničná – DZ .*

Ak má múzeum v zbierkovom fonde mimoriadne rozsiahle zbierky, môže interné katalógy členiť aj na podzbierky. Toto členenie sa prejaví aj v alfabetickom znaku v evidenčnom čísle. *Napríklad: zbierka etnografie je členená na podzbierky odev, bývanie, kuchyňa. Pridelené alfabetické znaky: etnografia – odev – Eo, etnografia – bývanie – Eb, etnografia – kuchyňa – Ek.*

e) digitálny obrazový záznam zbierkového predmetu a číslo, pod ktorým sa vedie

Súčasťou katalogizačného záznamu je digitálny obrazový záznam zbierkového predmetu, ktorého hlavným cieľom je jasne a presne identifikovať zbierkový predmet, prípadne zachytiť jeho špecifiká a detaily, ktorými sa odlišuje od ostatných podobných zbierkových predmetov. Z tohto dôvodu je možné pripojiť viac ako jeden digitálny obrazový záznam. Neodmysliteľnou súčasťou tohto povinného údajá sú aj čísla (označenia), pod ktorými sú použité digitálne obrazové záznamy evidované v múzea.

f) odborný opis zbierkového predmetu podľa príslušnosti k vednému odboru

Odborný opis zbierkového predmetu podáva najmä opis charakteristických vonkajších fyzických znakov (farebná škála, poškodenia, chýbajúce časti, sekundárne zásahy na predmete) zbierkového predmetu s použitím odbornej terminológie a typológie príslušnej vednej disciplíny. Pokiaľ je na zbierkovom predmete uvedená autorská značka, logo výrobcu, uvedie sa to v opise zbierkového predmetu. Zároveň sa zabezpečí aj vytvorenie obrazového záznamu autorskej značky, loga firmy, podpisu autora pri vizuálnom umení a pripojí sa k evidenčnému záznamu zbierkového predmetu. Odborný opis spracováva kurátor zbierky, s príslušným odborným vzdelaním. Jeho cieľom je prispieť k určeniu vedeckej, historickej, kultúrnej a umeleckej hodnoty zbierkového predmetu.

g) materiál a technika

Sú tu zaznamenané informácie o materiáloch, z ktorých je zbierkový predmet vyrobený, spolu s popisom použitých techník výroby, povrchovej úpravy a farebnosti zbierkového predmetu. (*Napríklad: ľanové plátno; čičmianska výšivka, mosadzná zliatina; tepanie, pozlátené striebro; opál; krištál; ruženín; červený koral a pod.*)

h) rozmery

Zapisujú sa údaje o veľkosti zbierkového predmetu, ktoré sú výsledkom merania zbierkového predmetu ako celku, ale aj jeho jednotlivých častí. Všetky rozmery sa

udávajú v rovnakej mernej jednotke, napr. cm, pri drobných predmetoch, napr. mince, v mm. Pri minciach, šperkoch z drahých kovov sa odporúča uviesť aj váhu (v gramoch), prípadne aj rýdzosť, ak je zbierkový predmet puncovaný. (Například: výška 5 cm; šírka 8 cm; hĺbka 10 cm; priemer 16 mm; 7g)

i) stupeň pôvodnosti

Zapisuje sa stupeň originality zbierkového predmetu. (Například: *originál, dobová kópia, dobové falzum, faksimile, priemyselne vyrábaný predmet.*

j) fyzický stav zbierkového predmetu

Popis kondície zbierkového predmetu v určitom čase, například pri nadobúdaní, pri odbornej revízii zbierkového fondu a iné. (Například: 20. 03. 2005 – dobrý fyzický stav, nepoškodený, 24. 01. 2012 – zbierkový predmet bol očistený a konzervovaný, 02. 12. 2022 – zbierkový predmet odborne ošetrený reštaurovaním)

k) počet častí zbierkového predmetu, ich rozmery a stručný opis

Číselné vyjadrenie počtu častí, z ktorých sa skladá jeden kus zbierkového predmetu. V prípade, že sa zbierkový predmet skladá z viacerých častí, každú časť je potrebné určiť a popísať a zaznamenať jej rozmery.

l) miesto nálezu

Ak bol zbierkový predmet nadobudnutý vlastným výskumom, uvádza sa v katalogizačnom zázname aj miesto nálezu. Popri geografickom názve obce je možné uviesť aj miestny chotárny názov. (Například: miesto nálezu: Bratislava-Dúbravka)

Ak zbierkový predmet nebol získaný vlastným výskumom, s prihliadnutím na to, že je to povinný údaj, je potrebné uviesť informáciu, že tento údaj sa nevykazuje.

m) miesto pôvodu

Informácia o lokalite, ku ktorej sa vzťahuje vznik alebo pôvod zbierkového predmetu. Ak sa pomenovanie lokality menilo alebo bol v minulosti používaný aj názov v inom ako slovenskom jazyku, je potrebné uviesť aj ostatné historicky používané názvy. (Například: miesto pôvodu: Viedeň, alebo miesto pôvodu: Košice, [Cassa, Cassovia])

n) meno a priezvisko autora alebo pôvodcu

Základné identifikačné údaje autora, výrobcu alebo pôvodcu zbierkového predmetu. (Například: autor: Benka, Martin, Bethoven, Ludwig van)

V prípade, že autora (pôvodcu, výrobcu...) nevieme identifikovať, uvedieme „autor neznámy“.

o) dátum vzniku

Časový údaj o začiatku existencie zbierkového predmetu, o jeho vzniku, vyhotovení, výrobe. (Například: dátum vzniku: 1825, alebo 19. stor., alebo prvá tretina 19. stor. alebo 1820 – 1830)

p) udalosti vzťahujúce sa na pôvod zbierkového predmetu

Údaj o významných udalostiach svetových alebo národných dejín, významných osobnostiach, dejinách mesta, regiónu, ktoré súvisia s katalogizovaným zbierkovým predmetom. V prípade zbierkových predmetov z oblasti tradičnej ľudovej kultúry je potrebné zapísať aj ľudové zvyky, ktoré súvisia so zbierkových predmetom. (Například:

udalosti vzťahujúce sa na pôvod zbierkového predmetu: 1. svetová vojna, život a dielo V. Šrobára, starosta mesta Košice v rokoch 1921 – 1925)

q) dátum nadobudnutia

Časový údaj o nadobudnutí zbierkovému predmetu do múzea. Zvyčajne ide o dátum, kedy štatutárny orgán múzea odsúhlasil nadobudnutie zbierkového predmetu, prípadne dátum účinnosti príslušného dokladu o nadobudnutí, v závislosti od časovej následnosti. *(Napríklad: dátum nadobudnutia: 07. 08. 2021)*

r) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý zbierkový predmet získal

Základné identifikačné údaje odborného zamestnanca múzea, ktorý zbierkový predmet získal do múzea. *(Napríklad: získal: Krnáč, Peter)*

s) meno a priezvisko odborného zamestnanca, ktorý odborne opísal zbierkový predmet

Základné identifikačné údaje odborného zamestnanca múzea, ktorý vytvoril odborné údaje o zbierkovom predmete. *(Napríklad: opísal: Zlatohlávková, Zuzana)*

t) dátum vyradenia zbierkového predmetu zo zbierkového fondu múzea

Podľa § 10 ods. 8 až 13 zákona č. 206/2009 Z. z. v platnom znení je možné zbierkový predmet vyradiť z odbornej evidencie z dôvodu:

- zničenia,
- odcudzenia,
- trvalého vývozu ,
- zámeny,
- ak nezodpovedá profilácii múzea alebo nezhodnocuje zbierkový fond múzea,
- vydania oprávnenej osobe podľa osobitného predpisu.

Zápis informácie o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie múzea sa uskutoční až po ukončení všetkých administratívnych úkonov súvisiacich s vyradením zbierkového predmetu z odbornej evidencie múzea. Za dátum vyradenia zbierkového predmetu z odbornej evidencie zbierkového fondu sa považuje dátum rozhodnutia zriaďovateľa alebo zakladateľa múzea o súhlase s vyradením zbierkového predmetu. Zápis o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie musí obsahovať najmä tieto údaje: dátum vyradenia, dôvod vyradenia a číslo listu zriaďovateľa, zakladateľa so súhlasom k vyradeniu z registratúry múzea *(Napríklad: dátum vyradenia zbierkového predmetu zo zbierkového fondu múzea: 25. 03. 2022)*

Ak zbierkový predmet nebol vyradený z odbornej evidencie múzea, v zázname o zbierkovom predmete musí byť táto skutočnosť uvedená.

u) dátum odbornej revízie zbierkového predmetu

Časový údaj o vykonaní odbornej revízie zbierkového predmetu vykonanej v zmysle platnej legislatívy. Informácia sa do katalogizačného záznamu zapíše až po riadnom ukončení celého revízneho procesu – po spracovaní správy z odbornej revízie zbierkového fondu. *(Napríklad: 25. 06. 2020)*

Ak zbierkový predmet ešte neprešiel odbornou revíziou, v katalogizačnom zázname je potrebné túto skutočnosť uviesť.

v) informácia o odbornom ošetrovaní zbierkového predmetu

Súhrnné údaje o vykonaní odborného ošetrovania zbierkového predmetu, najmä typ vykonaného odborného ošetrovania na zbierkovom predmete, dátum vykonania a meno a priezvisko osoby, ktorá odborné ošetrovanie vykonala.

Údaje o odbornom ošetrovaní zapisuje do katalogizačného záznamu kurátor, na základe podkladov od odborného zamestnanca, ktorý odborné ošetrovanie zbierkového predmetu realizoval. Ak bol zbierkový predmet odborne ošetrovaný dodávateľsky, záznam o ošetrovaní zapisuje do katalogizačného záznamu zbierkového predmetu kurátor, spravujúci tú časť zbierkového fondu alebo zbierky, do ktorej je zbierkový predmet zaradený. *(Napríklad: Odborne očistený a konzervovaný – 22. 02. 2022, konzervoval J. Nový, alebo komplexne reštaurovaný – 03. 03. 2022, reštaurovala M. Nová, alebo preparovaný – zmena z kožkového preparátu na dermoplastický preparát – preparát vyhotovil M. Starý.*

V prípade, že zbierkový predmet nebol odborne ošetrovaný, je potrebné uviesť túto skutočnosť v katalogizačnom zázname. Odporúčame pripojiť záznam o odbornom ošetrovaní.

w) nadobúdacia hodnota vyjadrená v peniazoch

Nadobúdaciú hodnotu stanovuje na svojom zasadnutí komisia na tvorbu zbierok pri posudzovaní návrhu na nadobudnutie predmetu kultúrnej hodnoty ako zbierkového predmetu. *(Napríklad: nadobúdacia hodnota – 1 000 €)*

x) identifikačné údaje o predchádzajúcom vlastníkovi alebo správcovi

Súhrn základných identifikačných údajov. Pri fyzických osobách je to najmä meno, priezvisko a adresa, pri právnických osobách je to názov právnickej osoby, od ktorej bol zbierkový predmet získaný, adresa, prípadne IČO organizácie. *(Napríklad: predchádzajúci vlastník: Smutná, Alžbeta, Nová ul., č. 1, 800 00 Bratislava, alebo Základná škola sv. Uršule, Karol Veľký, riaditeľ, Medená 23, 800 00 Bratislava)*

y) miesto trvalého umiestnenia

Zaznamenanie konkrétneho depozitárneho priestoru a miesta v ňom múzea, v ktorom má zbierkový predmet určené svoje trvalé uloženie. *(Napríklad: miesto trvalého umiestnenia: depozitár drotárstva, skriňa S, polica 3)*

z) miesto dočasného umiestnenia

Zaznamenanie konkrétneho priestoru múzea, v ktorom je zbierkový predmet dočasné premiestnený, napríklad: expozícia, výstava, reštaurátorský ateliér, konzervátorská dielňa, učebňa a pod. *(Napríklad: miesto dočasného umiestnenia – Reštaurátorský ateliér kovy)*

V prípade, že zbierkový predmet ešte nebol premiestnený z miesta trvalého umiestnenia, je potrebné túto skutočnosť zaznamenať v katalogizačnom zázname.

aa) dátum spracovania katalogizačného záznamu

Časový údaj o vyhotovení katalogizačného záznamu.

bb) poznámky

Do poľa poznámky sa zapisujú všetky ďalšie doplňujúce údaje, prípadne informácie o dodatočných opravách a doplnení katalogizačného záznamu.

2.2.2.2 Povinné údaje v katalogizačnom zázname zbierkového predmetu alebo súboru z oblasti prírodných vied

Súpis povinných údajov o zbierkovom predmete alebo súbore z oblasti prírodných vied zohľadňuje ich špecifiká, preto sa niektoré údaje v katalogizačnom zázname líšia oproti povinným údajom o zbierkovom predmete z oblasti spoločenských vied. Údaje uvedené v bodoch a); b); c); q); r); t); u); v) a w) sú zhodné s údajmi v katalogizačných záznamoch z oblasti spoločenských vied. Údaje uvedené v ostatných bodoch sú špecifické pre prírodovedné zbierky.

a) názov múzea

b) prírastkové číslo

c) evidenčné číslo

d) názov zbierkového predmetu alebo súboru podľa odborného názvoslovía prírodných vied

Hlavný názov zbierkového predmetu. V prípade spracovania zbierkových predmetov z oblasti prírodných vied sa uvádza názov vychádzajúci z taxonomického slovníka v latinskom jazyku. Do zátvorky za názov sa odporúča uviesť názov taxonomického slovníka. Slovenský ekvivalent sa uvedie do ďalších polí elektronického formulára. (Například: *Perca fluviatilis* (Linnaeus, 1758))

Pri odbornej evidencii zbierkových predmetov z oblasti prírodných vied, najmä botaniky, zoológie a paleontológie je potrebné uviesť názov v latinskom jazyku vychádzajúci z taxonomického slovníka. Do zátvorky za názov zbierkového predmetu uvedie aj názov taxonomického slovníka. Slovenský ekvivalent sa uvedie do ďalších polí elektronického formulára. (Například: *Perca fliviatilis* (Linnaeus, 1758))

e) digitálny obrazový záznam zbierkového predmetu alebo súboru a číslo, pod ktorým sa vedie, ak o vyhotovení digitálneho obrazového záznamu rozhodol štatutárny orgán alebo iná osoba písomne poverená štatutárnym orgánom

Pri zbierkových predmetoch z botaniky, zoológie, entomológie a paleontológie sa digitálny obrazový záznam spracováva iba v prípade, ak o tom rozhodne štatutárny orgán múzea alebo ním písomne poverená osoba.

f) synonymum, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru zoológia, botanika, mykológia, antropológia alebo paleontológia

Pri zbierkovom predmete z botaniky, zoológie, mykológie, paleontológie alebo mineralógie, sa uvádza sa v katalogizačnom zázname aj typ názvu zbierkového predmetu. (Například: *synonymum: Ostriež zelenkastý*)

g) typ, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru zoológia, botanika, mykológia, paleontológia alebo mineralógia

Ak ide o zbierkový predmet prírodovedného charakteru z oblasti zoológia, botanika, mykológia, paleontológia alebo mineralógia, spracováva sa v katalogizačnom zázname typ prírodného materiálu, teda či ide o *alotyp*, *holotyp*, *neotyp*, *paratyp*, *syntyp* alebo *typ*.

h) materiál alebo forma

Informácie o druhu prírodného materiálu a forme zbierkového predmetu. (*Napríklad: minerál; horninová vzorka...*)

i) lokalita

Údaj zachytáva čo najpresnejšie informácie o mieste nálezu, mieste zberu, mieste odobratia zbierkového predmetu alebo vzorky. (*Napríklad: miesto nálezu – Bardejov*)

j) chronostratigrafia, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru antropológia, paleontológia, mineralógia alebo petrografia

Začlenenie zbierkového predmetu prírodného charakteru z odboru antropológie, paleontológie, mineralógie alebo petrografie na základe príslušnosti ku geologickému obdobiu vývoja Zeme. (*Napríklad: druhohory*)

k) dátum zberu, dátum nálezu alebo dátum odobratia vzorky, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru zoológia, botanika, mykológia, antropológia, mineralógia alebo petrografia

V prípade, že sa v katalogizačnom zázname spracováva zbierkový predmet prírodovedného charakteru z odboru zoológia, botanika, mykológia, antropológia, mineralógia alebo petrografia, je povinným údajom aj časový údaj, kedy bol zbierkový predmet nazbieraný alebo kedy bolo odobratá vzorka prírodného materiálu. (*Napríklad: dátum odobratia vzorky – 15. 10. 1998*)

l) meno a priezvisko odborného zamestnanca alebo osoby, ktorá zbierkový predmet alebo súbor nazbierala, alebo odobrala

Meno a priezvisko odborného zamestnanca múzea alebo osoby, ktorá nazbierala alebo odobrala zbierkový predmet z oblasti prírodných vied. (*Napríklad: legit – Horák, Jozef*)

m) meno a priezvisko odborného zamestnanca alebo osoby, ktorá zbierkový predmet determinovala

Meno a priezvisko odborného zamestnanca múzea alebo osoby, ktorá determinovala zbierkový predmet, teda identifikovala a určila príslušnosť zbierkového predmetu k taxónu na základe jeho vlastností. (*Napríklad: determinoval – Horák, Jozef*)

n) meno a priezvisko odborného zamestnanca alebo osoby, ktorá zbierkový predmet redeterminovala

Meno a priezvisko odborného zamestnanca múzea alebo osoby, ktorá prehodnotila alebo zmenila zaradenie zbierkového predmetu k taxónu. (*Napríklad: redeterminoval – Veselá, Zuzana*)

o) opis zbierkového predmetu alebo súboru, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru paleontológia, mineralógia alebo petrografia

V prípade, že sa v katalogizačnom zázname spracováva zbierkový predmet prírodovedného charakteru z odboru paleontológia, mineralógia alebo petrografia, uvádza sa v katalogizačnom zázname odborného predmetu.

p) počet kusov, ak ide o zbierkový predmet alebo súbor z odboru zoológia, botanika, mykológia, paleontológia, mineralógia alebo petrografia

V prípade, že ide o zbierkový predmet z odboru zoológia, botanika, mykológia,

paleontológia, mineralógia alebo petrografia, uvádza sa počet kusov zbierkového predmetu.

q) dátum vyradenia zbierkového predmetu zo zbierkového fondu múzea

r) dátum odbornej revízie zbierkového predmetu

Časový údaj o vykonaní odbornej revízie zbierkového predmetu vykonanej v zmysle platnej legislatívy. Informácia sa do katalogizačného záznamu zapíše až po riadnom ukončení celého revízneho procesu.

V prípade, že zbierkový predmet ešte neprešiel odbornou revíziou, v katalogizačnom zázname je potrebné túto skutočnosť zaznamenať. (*Napríklad: Zatiaľ nebola vykonaná odborná revízia zbierkového predmetu.*)

s) informáciu o odbornom ošetrovaní zbierkového predmetu, ak došlo k zmene charakteru a podoby zbierkového predmetu, ako sú typ konzervačnej tekutiny, zmena preparátu z kože zvierat'a alebo tekutinového preparátu na dermoplastický preparát

Súhrn údajov o vykonaní odborného ošetrovania zbierkového predmetu, najmä typ vykonaného odborného ošetrovania na zbierkovom predmete, dátum vykonania a meno a priezvisko osoby, ktorá odborné ošetrovanie vykonala.

V prípade, že zbierkový predmet nebol odborne ošetrovaný, je potrebné uviesť túto skutočnosť v katalogizačnom zázname. (*Napríklad: Zbierkový predmet nebol odborne ošetrovaný.*)

t) miesto trvalého umiestnenia

Zaznamenanie konkrétneho depozitárneho priestoru múzea, v ktorom má zbierkový predmet určené svoje trvalé uloženie. (*Napríklad: miesto trvalého uloženia – depozitár zoológie, skriňa 5, polica 2*)

u) miesto dočasného umiestnenia

v) dátum spracovania katalogizačného záznamu

w) poznámky